

ACC. N:R M. 13842:1-11.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Alma Nilsson, Forshult*
Härad: *Stranda* Berättare: *Tyge Pettersson, "*
Söcken: *Döderhult* Berättarens yrke: *jordbr. änkia*
Uppteckningsår: *1956* Född år *1890* i *Döderhult*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Uppgifter om sagesmannen. s. 1
Slakt teknik. s. 2-11.

LUF 104

Berättaren

tin detta var på 164, är en på ant sätt
normal och praktisk — vanlig kvinna.
Född jordbruksarbeters dotter. Löjades hon red-
dan som 16 årig biträda till de 30-åriga
faderns bröder, dehtaren och mjölkaren
Lästmanaren Frans Johanson i Arkhus
Dhet. Vars hem låg i omedelbar närhet
av Arkhus folkskola där berättaren an-
druasades. Dödan det av djuren skedd
på morgnarna, innan skolan löjades
redan — när skoltidningen för året var slut
hjälpte hon till även med budavdragning.
Fint för att upptecknaren kunde på denna
kvinna arbetet i detta fack: uppsöktes
hon för att ge beviset även om yrkesläst.
Ant det äro så är ju mycket påslutant i 44
är har den igen uppt. listat ena Döderhus.

Slaktteknik.

104.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lup 104

Blodantapp-
ning utan förgående bedövning har va-
rit allmänt vid min slakt långt fram
på 1900 talet. Detta är den äldsta metoden
och användes av beslaktare, och slakt-
kunniga djurägare. De ykeskunniga
slaktarna — ja, det var här slakt-
djurs-upphöpare vilka ledde hem djuren
till sin egen slakt-bod (= en bräddstjul utan
gatten) slaktade här, samt med egen
kärt och skodon för till staden Culmarhamne
och på torget där sålde köttet. Dessa
slaktare sågnades som ykesmän fullän-
de saknade utbildning. Genom de många
slakten skaffade de sig dock goda
praktiska kunskaper och i allmänhet dö-
dade de djuren ganska fort trots det sys-

ga djurplågeriet. Så gott som ant stark
skedde i s. h. knin-otta = 12 2 - 3 på
natten. En å två barn 8 - 12 år skulle
då alltid lysa åt slaktaren och medhjäl-
arna, som i hända fall vore två — ihelst
den ena en kvinna. Måta hemslakten
skedde på vintertid. Man grep gäsen
och drog honom ut av stian, slängde upp
honom på slakttavlan. 2 personer hängde
med sina knappar och höll på så vis gäsen,
under det med händerna hölls i gäsens
4 ben. Slaktaren rakade av något hår
lagom för sticket samt rände — åt en
sidan slakt-kniven djupt in i djurets
hals, förmodligen ansågs att träffa
halspulsådern — vilket när detta
lyckades, förkortade djurets lidande,
tyckte slaktaren att blodet ej rann

fort nog reitade han med kniven upp sär-
et något mera. Efter cirkelkeftet började
en och annan slaktare, här och där, att
med en varlig ved-gy-hammare ge
grisen ett slag i pannan så att den dån-
gnuss och låg, kanske, stannade med den
bråktes öpp på taulan. Men bekände
innan sticket — eller av det, och börja-
de galskricka som den gjort vid en
fångandet. En äldre metod som an-
vänts vid sin slakt har dock förekom-
mit en äldre lyktare — den var grym-
mare, där användes s. k. tryp-a-trä
= en rep-ögla fastsat i en aenlång
t-sä-käpp. Repöglan flader om grisen
treyne, så fort denne hamnat på tau-
lan, och slaktaren som ensam vätte de
ta pino-redskap, med sin vänstra hand

håll i häppen = skaflet, snodde och snodde
 tier repet slöt ut hårdare om trycket
 och greisens vrik tygtnade, då — under
 det han utgjent håll i skaflet, sånde han
 med höger hand tinen i greisens hals.
 Det väckrända djuret kunde om
 endast stora. Ett spann ställes under
 såret, och blodet kann mer håll. Vid hem
 slakt tier varatags av blod. Den sista
 metoden är världrig.

Vid få-kreaturs slakt, ledde djuren under
 1800 talet, den vil^{en} köket, eller om de
 var litet in i stugans vardagsrum, på den ene
 delen av 1800 talet in på logen, där djuret
 bands, och — åtminstone i bland — fids
 en kraftigt slag i pannan av en långkraftad
 tung träklubba, så att det damp i gol-
 et, varefter slaktaren stack djuret i

brödet efter att först: rakat skurit bort en
 skinnbit här — Och matstruppen dragits
 fram Och en stark ryttad kumtits på två ställen
 med något tunn musen-kum. Här ställes
 ju en lykt-skopa på golvet jämte dyret Och
 blodet fick rinna i denna, den gång efter an-
 man fick tömmas i det spann som stod bred-
 vid Och där något med all kraft rördes — en
 Qersp = björkeskupa o.d.l. för att hindra stelnings-
 av blodet. Obs! Den som ej tumrar på
 blodet vid fä-slakt behöfde ej knyta om
 matstruppen. Berättaren om detta säger
 att han hjälpt sin farbror med slakt under
 åren 1900 — 1910. Tvingade detta så: att dyret led-
 des in i slaktboden Och fastbands med ett rep
 som fästes i en på golvet befinthig järnring.
 Dyrets huvud drogs ner mot golvet — hett när
 a detta, då skulle flickan = berättaren — ta fast

i djurets huan d och rända det så ders ~~fräpp~~ pan-
na kom mera uppåt — hon lyfte i munnen så
gick det bra. Men var också djurets panna låg åt
konlig för slaktarn. (Så bröderarna till hjälpen) och
slaktarn gör en djuret en hårt slag i
pannan = mellan haken, med en långt knäflad
trund järnhammare, själva hamnarna en-
gefär som en ölglas omkrets, men för djuret
till golvet och innan några ögonblick, stod
slakt minnen in i bröstet. Blodet tog ^{ett} tillvara,
där för behöves ej matströpen framtagas.
Berättaren var när när han köpte köpta sin
fader ^{bror} som då var i 30 års ålder, knick och
och händig, samt djurvän, han köpte och
slaktade djur varje vecka, sålde köttet
av alla slag. Kalvar och får slaktades på
6 samma sätt, utan det än de bands ej, utan
hölls upp på toalan efter en lätt slag i

frannan. Halvens skruppe måste dock tagas
försam vid hemlakten — för att ej det s. k.
Låpet (halvanagen) skulle örenas

Obs! På långt ryktas slaktarens tid
tillät slaktade han även hemslakt
men många lejde honom — eller annan, — en
dant vid stor-borhops-slakt. Sen krabblade
man sig fram, t. o. m. kvinnor se- i. la bade
hustrur slaktade på egen hand, både kalv
och får, dessa tog alltid fram matstrupen
känkte maten gammal vara, det hade
ju brukats så i gården aus tider.

De övriga i lutan efterfrågade stid
och smitt teknikererna ha förefinnit
endast i enstaka fall och är nästan obkända
här. Wed klubb- eller ox och hammar
-slaget beträffar troddes att djuret dels
skulle bli mätstunds-löst och dels känna

mindre smärter. Äu man från början
ej anrunt slag: man beror på samma tank
håshuten. Och sen har man följt den
taktik man ser hos andra. Den
slaktkniv som brukaren här brukar
var ungefär 20 cm i längd samt
drygt 4 cm bred, skaftet i längd unge-
fär som knivbladet, kniven är kraf-
tigt tuktagen men en smal spets, samt
mycket vass. Äu hammarens skaft
var så långt som en par alnar, betyd-
de ää slaktarna ej bekände stö heet
in på djuret när slaget gavs.
Äm slaktare hade oftast med en par
slaktknivar med sig, och använde
den större eller mindre aut efter djurets
storlek och ålder. Äm spädkraer ser
en får fick med hemslakt bara en slag

med en vanlig hammare, var det kusmo-
dern gjålen som slaktade hade hon kanske
bara ett 8-10 årigt barn som hjälper.
Obs! Många lantbrukare voro mer
tentativa ^{här} männen, och änen händigare
vid slakt. Från Sömnäs har upptecknats
hört berättas om 2 unga män torpar sö-
ner som skulle i sitt hem — och en i
stugumuren slakta en stor bagge, den
en blev utskrämd efter det han förts in
i stugan och sprang upp i sängen
och därefter rakt genom det stängda
fönstret och ut i friheten. Detta på 1890
talet Sömnäs by ligger i Döderbult.

En fåhreatur eller en gris kunde
aldrig slaktas utan att slaktaren
skulle förtära sprit. I långa slakter
voro hemmade innan de dödat djuret.

Någon större förvåning väckte ej 1938
år's lagstiftning vid bestämmande av
ny döds-teknik vid skjut. Man hade
ju under en par decennier försökt
med enkelt konstruerade skjutmarken
som köpts hos järnhandlarna, och
åtminstone de flesta kvinnor, gladde
över att djuren fick en lättare död,
kvinnor och barn fick ju så gott som all-
tid delta i hemslakteren. Hushåll-
ning's säkerheten ordnade hundra hundra
där män som önskade lära sig skjut
och dödande med den godkända skjut-
markens utbildades. Dessa unga och
utbildade skjutare antitades redan
så gott som överallt. Endast spårhåll
och en eller annat får slaktades av
någon "enkelt" skjutare.